

Studenckie Koło Naukowe Fizjoterapii Zakładu Rehabilitacji i Fizjoterapii
Akademii Medycznej w Lublinie
Opiekun koła: dr med. Piotr Majcher

KAROL SITARZ, ANNA SIWEK, RENATA SKOMOROWSKA,
KAMIL GRUDZIEŃ, PIOTR MAJCHER

***Definition of disability made by students of physiotherapy
of the universities of lublin district***

**Definiowanie niepełnosprawności przez studentów fizjoterapii
uczelni wyższych lubelszczyzny¹**

„Niepełnosprawność może być fizyczna, intelektualna lub polegać na dysfunkcji zmysłów; może wynikać z choroby somatycznej lub choroby umysłowej. Wymienione zaburzenia, sytuacje mogą mieć charakter stały lub przejściowy”. [5] Tak w możliwie najprostszy sposób definiuje niepełnosprawność w jednej ze swoich uchwał Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych, ale to w jaki sposób społeczeństwo postrzega niepełnosprawność bardzo często zależy od jej rodzaju i stopnia [2]. To jak osoby zdrowe definiują zjawisko niepełnosprawności jest wyrazem ich postawy, ale niestety też wiedzy na temat osób niepełnosprawnych. Niewiedza, brak akceptacji a co za tym idzie niechęć do integracji sprawiają, że zły obraz niepełnosprawności staje się powodem tworzenia stereotypów niepełnosprawnego. Często przypisujemy osobom niepełnosprawnym: osamotnienie, podejrzliwość, smutek, skrytość, nerwowość, brak pewności siebie, brak samodzielności, niezaradność, itp. [1]. Aby przełamać te stereotypy trzeba zrozumieć istotę niepełnosprawności i dostrzec zachowane zdolności

CEL, MATERIAŁ, METODY

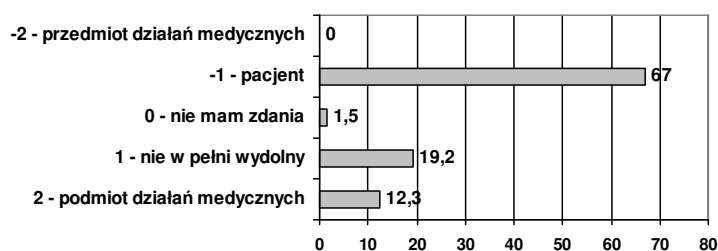
Celem badań prowadzonych przez nas w grupie 130 studentów fizjoterapii różnych uczelni wyższych Lubelszczyzny (Akademia Medyczna w Lublinie, Zamiejscowy Ośrodek Kształcenia Podyplomowego Wydziału Rehabilitacji Akademii Wychowania Fizycznego w Warszawie, Wyższa Szkoła Zarządzania i Administracji w Zamościu, Wyższa Szkoła Społeczno – Przyrodnicza) było rozpoznanie sposobów definiowania niepełnosprawności w kategoriach: medycznej, społecznej, ekonomicznej i psychologicznej. Do badań zastosowano test wyboru z listy przymiotników (narzędzie własnej konstrukcji opracowano na podstawie piśmiennictwa przedmiotu). Każdemu z pięciu przymiotników odpowiedniej kategorii (medyczna, społeczna, ekonomiczna, psychologiczna) przypisano wartość według skali Likerta (od -2 skrajnie negatywna, do +2 najbardziej pozytywna). Badani wypełniali arkusze w obecności autorów badań, po objaśnieniu znaczeń przymiotników w każdej kategorii.

WYNIKI BADAŃ

Do analizy zakwalifikowano 130 arkuszy wypełnionych przez studentów uczelni wyższych Lubelszczyzny. Wśród których było 90 kobiet i 40 mężczyzn. Poprzez dokonanie wyboru z listy przy-

¹ Praca prezentowana w formie plakatu na Międzynarodowej Konferencji „Europa Młodych Fizjoterapeutów” w Warszawie, 31.05.2004r. oraz III Międzynarodowej Konferencji Naukowej „Epidemiologia chorób niezakaźnych w Polsce ich następstwa zdrowotne i społeczne. Problemy definiowania niepełnosprawności”, w Puławach 27-28 maja 2004r. pod opieką dr hab. Elżbiety Rutkowskiej.

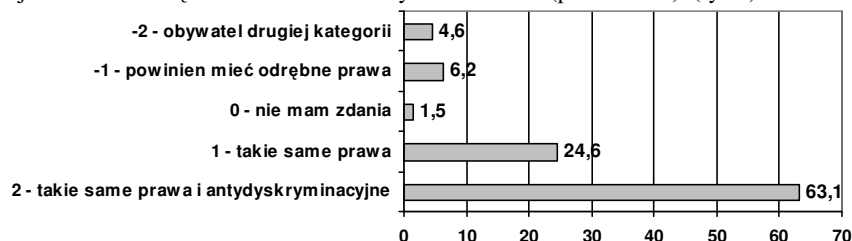
miotników, które charakteryzują osoby niepełnosprawne respondenci definiowali pojęcie niepełnosprawności w czterech badanych kategoriach: medycznej, społecznej, ekonomicznej i psychologicznej. Poniżej prezentujemy wybory jakich dokonali studenci.

Ryc.1. Definiowanie w kategorii medycznej

W kategorii medycznej w większości, bo 67%, respondenci uważają, że osoba niepełnosprawna to pacjent, „klient” zakładów opieki zdrowotnej, potrzebujący opieki lekarskiej i stosowania zabiegów, a rzadko (12,3%) uznaje niepełnosprawnych za współrealizatorów procesu terapeutycznego. Jedna piąta respondentów widzi problem deficytu wydolności i twierdzi, że osoba niepełnosprawna to osoba „nie w pełni wydolna”.

„Niepełnosprawni mają takie same prawa jak osoby zdrowe, oraz dodatkowe zapobiegające dyskryminacji” tak uważa większość studentów wszystkich uczelni (ponad 63 %). (ryc.2)

Ryc.2. Definiowanie w kategorii społecznej

Uczestnicy w większości uznają równość osób niepełnosprawnych wobec prawa, ale zarazem 10,8 % (4,6% + 6,2%) uznaje niepełnosprawnych za obywateli gorszej kategorii, dla których powinny być opracowane odrębne przepisy prawne

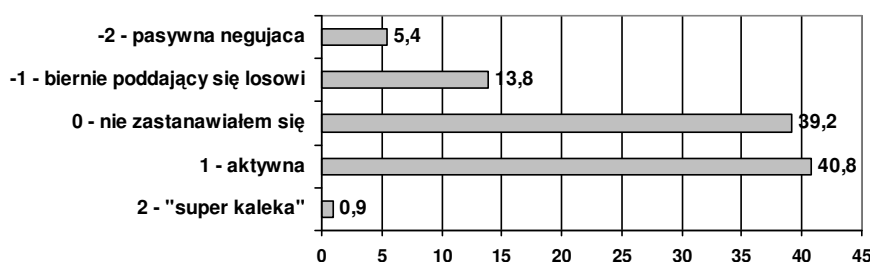
Sytuacja ekonomiczna osób niepełnosprawnych jest uznawana przez blisko połowę z badanej grupy studentów za złą. Zdaniem respondentów świadczenia rentowe nie zabezpieczają ekonomicznej niezależności osób niepełnosprawnych. (ryc.3)

Ryc.3. Definiowanie w kategorii ekonomicznej

Co piąty student klasyfikuje niepełnosprawnych w obszarze ubóstwa i nędzy. Tym samym uznaje ich za obciążenie dla budżetu państwa -10 %. Prawie 14 % badanych uznaje, że niepełnosprawny to „przedmiot działań charytatywnych”. (ryc.3)

Definiowanie niepełnosprawności w kategorii psychologicznej przysporzyło studentom najwięcej trudności, podobnie liczne grupy (po ok. 40%) zgodziły się z opinią, że „niepełnosprawni to osoby aktywne” – lub respondenci „nigdy się nad tym nie zastanawiali”. (ryc.4)

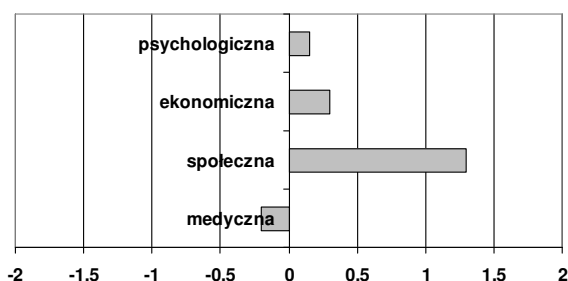

Ryc.4. Definiowanie w kategorii psychologicznej

Najrzadziej osobom niepełnosprawnym przypisuje się cechy „super kaleki” takie jak przebojowość, wyjątkowa dzielność i radzenie sobie z kalectwem w każdej sytuacji. Zarazem jedna piąta dostrzega skrajnie negatywne postawy: bierność i pasywność wobec ich niepełnosprawności.

Przekładając procentowe wybory w poszczególnych kategoriach w wartości wg skali Likerta stwierdziliśmy, że nie ma większych różnic w definiowaniu niepełnosprawności przez kobiety i mężczyzn.

Studenci ankietowani najwyżej oceniają niepełnosprawność według skali Likerta w kategorii społecznej, widząc ich na równi z osobami zdrowymi w kontekście praw społecznych (średnia arytmetyczna +1,3)

Ryc.5. Kierunek i siła definicji w kategoriach

Powyższy wykres przedstawia, że kierunek ujemny ma jedynie definicja niepełnosprawności w kategorii medycznej. W kategoriach psychologicznej i ekonomicznej stwierdza się opinie ambiwalentne, nawzajem się znoszące a w efekcie zbliżające się do wartości zero.

OMÓWIENIE WYNIKÓW BADAŃ

Definiowanie niepełnosprawności jest jednym ze sposobów określania pewnych postaw społecznych wobec niepełnosprawnych. Posługując się tym wskaźnikiem sprawdzaliśmy jaki obraz osoby niepełnosprawnej mają studenci fizjoterapii, którzy w późniejszej pracy zawodowej a nawet już na studiach będą mieli kontakt z niepełnosprawnością, z różnymi jej rodzajami i stopniami. Sposób postrzegania niepełnosprawności przez przyszłych fizjoterapeutów może mieć ogromny wpływ na skuteczność procesu terapeutycznego. Wybór danego twierdzenia w poszczególnych kategoriach pozwolił nam ocenić schemat definiowania niepełnosprawności wśród przyszłych fizjoterapeutów.

Z przeprowadzonych przez nas badań jasno wynika, że w kategorii medycznej dla większości studentów osoba niepełnosprawna jest „klientem” zakładów opieki zdrowotnej. Tylko 12,3 % uznaje niepełnosprawnych za współrealizatorów procesu terapeutycznego, za podmiot, za osobę. Takie rozumienie niepełnosprawności jest charakterystyczne dla instytucjonalnego modelu integracji społecznej, przewiduje paternalizm i grozi segregacją.[2]

Zdaniem najliczniejszej grupy studentów osoba niepełnosprawna „ma takie same prawa jak osoba zdrowa oraz dodatkowe antydyskryminacyjne”. Pozytywnym zjawiskiem jest fakt, że w kategorii społecznej ankietowani uznają równość osób niepełnosprawnych wobec prawa i w większości nie dostrzegają postaw do ich dyskryminacji. Niestety, aż 10,8 % uważa niepełnosprawnych za obywateli gorszej kategorii.

W kategorii ekonomicznej blisko połowa studentów twierdzi, że świadczenia rentowe nie zabezpieczają w pełni ekonomicznej niezależności. Według tej grupy respondentów niepełnosprawni po-

trzebują doraźnego wsparcia finansowego ze strony społeczeństwa. Niepokojący jest fakt, że aż jedna czwarta ankietowanych utożsamia niepełnosprawność z ubóstwem i nędzą. Zdaniem aż 14 % studentów niepełnosprawni są przedmiotami działań charytatywnych. Badania wykazują, że dla zbyt wielu respondentów nieznane lub obojętne są problemy natury psychologicznej wynikające z niepełnosprawności. Ponad 40% ankietowanych zauważa aktywną postawę osób niepełnosprawnych ale równie liczna grupa studentów nie zastanawiała się nad psychologicznym wymiarem niepełnosprawności.

WNIOSKI I IMPLIKACJE PRAKTYCZNE

W omawianej grupie studentów fizjoterapii w definiowaniu niepełnosprawności możemy zauważyć:

1. Skojarzenia pozytywne przeważają nad negatywnymi w kategoriach społecznej i ekonomicznej,
2. Skojarzenia negatywne przeważają nad pozytywnymi w kategorii medycznej,
3. W kategorii psychologicznej skojarzenia pozytywne przeważają nad negatywnymi, ale w tej kategorii najwięcej osób nie potrafiło wyrazić swojego zdania na temat osób niepełnosprawnych (postawy ambiwalentne),
4. Ujawnione definicje w kierunku ujemnym świadczą o konieczności szerszego uwzględnienia zagadnień rehabilitacji społecznej w procesie kształcenia fizjoterapeutów.

PIŚMIENNICTWO

1. Błęszyńska K., (2001). Niepełnosprawność a struktura identyfikacji społecznych. Wyd. Akad. „Żak”, Warszawa
2. Gałkowski T., (2001). Nowe podejście do niepełnosprawności w pracach wspólnoty europejskiej. Postępy Rehabilitacji, z.2 s.38-43
3. Ostrowska A., Sikora J., Sufit Z., (1994). Sytuacja ludzi niepełnosprawnych w Polsce. IFiS PAN, Warszawa
4. Rutkowska E., Górniak K., Krawczyńska A. (2004). Defining disability by persons with work disability status. (w:) Karwat I. D. (red) Epidemiological analysis of selected medical and social problems connected with non infectious diseases in Poland. Wyd. Liber, Lublin
5. Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych, uchwała 48/96 punkt 17 z dn. 20.12.1993r. Standardowe zasady wyrównywania szans osób niepełnosprawnych. (w:) Piasecki M., Stępiak M. (red) Osoby z niepełnosprawnością w polityce Organizacji Narodów Zjednoczonych. Wyd. Nobertinum, Fundacja Fuga Mundi, Lublin (2002) s. 166-167.

STRESZCZENIE

Definiowanie niepełnosprawności przez społeczeństwo uznaje się za wyraz pewnej postawy wobec osób i zjawisk. Niepełnosprawność może być definiowana w kategoriach: społecznych, ekonomicznych, psychologicznych i medycznych. Definicje te nie są jednoznaczne, często akcentują dominującą cechę, która dotyczy problemu. Celem naszych badań była ocena sposobu definiowania niepełnosprawności przez studentów fizjoterapii różnych uczelni Lubelszczyzny. Do badań zastosowano kwestionariusz własnej konstrukcji (test wyboru). Do analiz zakwalifikowano 130 arkuszy. Wstępne wyniki wskazują, że opinie na temat niepełnosprawności kształtowane są na podstawie stereotypu przyjętego ogólnie i studiów kierunkowych. Generalnie definiują oni osoby niepełnosprawne jako „pacjentów” – czyli klientów usług medycznych, w społeczeństwie „mają takie same prawa jak osoby zdrowe oraz dodatkowe, zapobiegające dyskryminacji”. Definiowanie osób niepełnosprawnych w kategoriach psychologicznych nie jest jednoznaczne. W pracy zaprezentowano szczegółowe wyniki badań, ich uwarunkowania i ich praktyczne implikacje dla procesu kształcenia i wychowania przyszłych fizjoterapeutów.

SUMMARY

Making definition by the society is considered as a sign of certain attitude towards people and things. Disability can be define in the categories such as: social, economical, psychological and medical. However these definitions are not unequivocal, they often accept predominal feature, wchis is considered with this problem. The aim of our studies was to estimate the way of defining disability by universities of the lublin district. In our studies we used the questionnaire made by ourselves – 130 questionnaires. The first results shows, that the opinons about disability are formed by the influence of stereotype, which is accepted commonly and among students. They generally define disable people as patiens – which means clients of medical service, in society “ they have the same rights as healthy people and additional which prevant discrimination defining diaable people in psychological categories is not unequivocal. In our studies we would like to present the results, they conditions and they practical inplikacje for the process of educating and for the future physiotherapists.